

Kooste Stora Enson Veitsiluodon asemakaavamuutoksen valmisteluaineistosta saaduista lausunnoista sekä niiden vastineet

LAUSUNNOT: 8 kpl	VASTINEET:
Lapin Ely-keskus 30.6.2022: Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) Kaavaselostusluonnoksessa on tuotu esiin hankkeen suhde valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin ja arvioitu, mitkä tavoitteet kohdistuvat kyseiseen suunnittelualueeseen ja miten kaavoituksella edistetään valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista. Kappaleessa 5.2.1 on esitetty tavoitteet pääotsikoittain, eli <i>Terveellinen ja turvallinen elinympäristö ja Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen</i>, joiden alle on lisätty kaikki ko. pääotsikkoa koskevat tavoitteet. Tavoitteiden alle on lyhyesti koostaen esitetty, miten kyseessä olevassa kaavatyössä tavoitteita voidaan edistää. ELY-keskus kuitenkin huomauttaa, että olennaista olisi esittää tavoitteiden toteutuminen yksityiskohtaisemmin tavoitekohtaisesti sekä tunnistaa, mitkä kunnan tunnistamista tavoitteista kohdistuvat juuri kyseessä olevaan kaavoitukseen ja ottaa vain ko. tavoitteet kaavanlaadinnan pohjaksi. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan epäselväksi jää esimerkiksi se, millä perusteella kaavamuutos edistää kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä sekä viestintä-, liikkumis- ja kuljetuspalveluiden kehittämistä. Selvitykset ja vaikutusten arviointi MRL 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. <u>Tulva</u> Asemakaavan muutosalue sijoittuu Kemin merkittävälle tulvariskialueelle. Kaava-aineistossa on tunnistettu meritulvariskit ja on huomioitu merivesitulvat asettamalla kaavaan määräys alimmasta korkeudesta kastumiselle aroille rakenteille. Kaavaan määrätty alin rakentamiskorkeus vastaa valtakunnallisia suosituksia. Lapin ELY-keskus toteaa, että 1/250a meritulva voi nousta osittain teollisuus- ja varastorakennusten korttelialueelle (T/kem). Kaava-aineistosta ei käy ilmi, mihin ko. korttelialueella mahdolliset vaarallisia kemikaaleja valmistavat tai varastoivat uudet laitokset sijoittuvat.	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) Kaavaselostuksen asemakaavan valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita käsittelevää kohtaa muutettiin lausunnon mukaan. Selvitykset ja vaikutusten arviointi <u>Tulva</u> Kaavalla mahdollistetaan uusien toimintojen sijoittumisen saareen, jolloin mahdollisten toimintojen tarkkoja sijainteja ei voida etukäteen tietää. Tulvariski huomioiden kaavamääräyksiin lisättiin seuraavasti: korttelialueiden rakennusalan maanpinnan tulee olla tai se tulee korottaa vähintään korkeustasoon +2,7m N2000. Mikäli kaavan hyväksymisen jälkeen esiintyy merivesitulva, joka aiheuttaa suuremman vedenkorkeuden kuin kaavassa on määritetty alimmaksi rakentamiskorkeudeksi, tulee esiintyneen tulvan korkeus ottaa määrääväksi korkeudeksi kaava-alueen alimpia rakentamiskorkeuksia määritettäessä.

Lapin ELY-keskus muistuttaa, että ko. laitoksia ei tule sijoittaa meritulva-alueelle. Lisäksi Lapin ELY-keskus toteaa, että mikäli kaavan hyväksymisen jälkeen esiintyy merivesitulva, joka aiheuttaa suuremman vedenkorkeuden kuin kaavassa on määritetty alimmaksi rakentamiskorkeudeksi, tulee esiintyneen tulvan korkeus ottaa määrääväksi korkeudeksi kaava-alueen alimpia rakentamiskorkeuksia määrittäessä. Tämän tulee näkyä kaavamääräyksissä. Lapin ELY-keskus pitää hyvänä asiana, että kaava-alueen tulvariski on tunnistettu ja otettu huomioon. Kaavaselostuksessa tulvaa voisi käsitellä hieman laajemmin, esimerkiksi esittämällä otteen tulvakartasta ja kuvaamalla alueen tulvariskejä. <u>Luontoympäristö</u> Kaavaselostusluonnoksessa on luonnonympäristön nykytilan osalta todettu lähinnä, ettei kaava-alueelle sijoitu luonnonsuojelualueita tai Natura-alueita. Edelleen vaikutusten kuvauksissa on todettu, että kaavamutoksesta aiheutuvat vaikutukset ovat vähäisiä eikä kaavamutos heikennä luonnon monimuotoisuutta. Kaavaselostusluonnoksessa ei käy ilmi mitä tarkoitetaan vähäisillä vaikutuksilla, eikä sitä mitä nämä vaikutukset ovat ja mihin ne kohdistuvat. Nykytilan kuvauksessa mainittujen luonnonsuojelualueiden ja Natura-alueen osalta vaikutusten arvioinnissa ei ole käyty läpi, kohdistuuko näihin alueisiin heikentäviä vaikutuksia vai ei. Vaikutusten arviointia tulee tältä osin täydentää. Lisäksi nykytilan kuvauksissa tulee tuoda esille mahdolliset alueella tiedossa olevat uhanalaisten ja muiden huomionarvoisten lajien esiintymät sekä ottaa nämä huomioon vaikutusten arvioinnissa. Lapin ELY-keskus huomauttaa, että asianmukainen vaikutusten arviointi on tarpeen sen selvittämiseksi, että mahdolliset kaavasta aiheutuvat olennaiset vaikutukset saadaan selville. <u>Ympäristönsuojelu</u> Asemakaavamuutosta koskevalla alueella aikaisemmin toimineen Veitsiluodon tehtaiden prosessi- ja talousvesi on otettu Tankokarin makeavesialtaasta. Talousvesi on valmistettu makeavesialtaan vedestä kemiallisesti puhdistuen. Tehtaiden jätevedet on käsitelty Veitsiluodon saarella sijaitsevalla jäteveden puhdistamolla, joka on edelleen Stora Enso Veitsiluoto Oy:n omistuksessa. Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan asemakaavassa tulee vähintään yleisellä tasolla käsitellä tulevien toimintojen talousveden hankintaa ja jätevesien käsittelyä. Nykyisen kaltainen talousveden hankinta tai jäteveden käsittely ei välttämättä ole mahdollista Veitsiluodon tehtaiden toimintojen alasajon jälkeen.	Kaavaselostusta täydennettiin meritulvan osalta esittämällä otteen tulvakartasta ja kuvaamalla alueen tulvariskejä. <u>Luontoympäristö</u> Kaavaselostuksen nykytilan kuvauksiin on lisätty alueella tiedossa olevat uhanalaisten ja muiden huomionarvoisten lajien esiintymät. Kaavan vaikutusten arviointia on täydennetty lausunnon mukaisesti. Kaavaselostusta on täydennetty lausunnon mukaisesti. <u>Ympäristönsuojelu</u> Asemakaavamuutosalueen kaksi jätteenkäsittelyaluetta osoitetaan erillisillä merkinnöillä. Saaren pohjoisosan avoin kaatopaikka osoitetaan asemakaavassa jätteenkäsittelyalueiksi. Eteläosan vanha kaatopaikka osoitetaan käytöstä poistetuksi kaatopaikaksi. Jätteenkäsittelyalueen kaakkoispuolella oleva vesialue muutettiin ohjeelliseksi vesialueeksi. Täytettäessä edellytetään vesilain mukaista lupaa. Veitsiluodon tehdasalueen maaperän ja pohjaveden pilaantuneisuustutkimus liitettiin lausunnon mukaisesti osaksi kaavan valmisteluaineistoa. Veitsiluodon jätevesipuhdistamo toimii nykyisen ympäristöluvan puitteissa.
--	--

Veitsiluodon tehdasalueen maaperän ja pohjaveden pilaantuneisuustutkimus on tehty syksyllä 2021 ja loppuraportti laadittu 25.11.2021. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kyseinen selvitys tulisi liittää kaavan valmisteluaineistoa ja tarvittaessa ottaa huomioon kaavoituksessa. ELY-keskus kiinnittää huomiota Veitsiluodon pohjoisosassa sijaitsevan tehdaskaatopaikan (EJ-alue) kaakkoispuolella olevaan alueeseen, joka tällä hetkellä on vesialuetta. ELY-keskus on 7.2.2022 pyytänyt Stora Enso Veitsiluoto Oy:tä täydentämään Veitsiluodon alueen maaperän ja pohjaveden pilaantuneisuutta koskevaa tutkimusta kyseisen alueen osalta. Kaavaluonnoksen mukaan alue ei ole enää vesialuetta. Kaavaselostuksessa tulee huomioida ja kuvata toimenpiteet mahdollisten vesialueen täyttöö koskevien lupamenettelyjen suhteen, sekä esittää vaikutusten arviointi. Kemin eteläisten alueiden yleiskaavassa Veitsiluodon eteläosaan on osoitettu suojaviheralue kaatopaikan ympäristöhaiiriöiden torjumiseksi tai käytöstä poistettu maisemoitu kaatopaikka (EV-1). Asemakaavamuutosluonnoksessa alue on osoitettu jätteenkäsittelyalueeksi (EJ). Asemakaavaluonnoksesta ei selviä, ollaanko kyseinen alue ottamassa uudelleen käyttöön jätteenkäsittelyalueena, vai onko alueen käyttötarkoitus yleiskaavan mukaisesti poistettu kaatopaikka. Lähtökohtaisesti yleiskaavan tulee toimia ohjeena asemakaavaa laadittaessa. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan asemakaavamuutosalueen kaksi jätteenkäsittelyaluetta tulisi osoittaa erillisillä merkinnöillä. <u>Suuronnettomuusvaara</u> Kaavoituksessa on huolehdittava, ettei riskille alttiita toimintoja sijoiteta liian lähelle vaaraa aiheuttavia laitoja ja varastoja. Esimerkiksi päiväkodit, koulut, hoitolaitokset, sairaalat, asuinalueet ja vilkkaat liikenneväylät sekä luonnon kannalta erityisen herkäät tai tärkeät alueet ovat tässä tarkoitettuja riskialttiita toimintoja. Kaavoitettaessa tulee ottaa huomioon myös tuotantolaitoksen toiminnan mahdollinen laajenemisvara, evakuointitarpeet ja pelastuslaitoksen toimintaedellytykset. (Ympäristöministeriön ohjekirje 22.6.2015 (YM4/501/2015)) <u>Kulttuuriympäristö</u> ELY-keskus toteaa, että suunnittelualueella sijaitsevien rakennusten osalta ei ole suoritettu inventointia, jonka perusteella rakennusten kulttuurihistoriallisia arvoja voitaisiin arvioida. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan valmisteluaineistoa on pidettävä puutteellisena kulttuurilisten arvojen selvittämisen osalta.	<u>Suuronnettomuusvaara</u> Merkitään tiedoksi. <u>Kulttuuriympäristö</u> Alueen rakennetun kulttuuriympäristön inventointi päätettiin ja täydennettiin uudemman rakennuskannan osalta. Inventoinnin laatija täydensi kaavan vaikutusten arviointia kaavaselostukseen rakennetun kulttuuriympäristön osalta. Vaikutustenarvioinnissa tuodaan esille, millaisia vaikutuksia kaavaratkaisulla on rakennettuun kulttuuriympäristöön ja siihen liittyvien arvojen säilymiseen.
---	--

<u>Liikenteen järjestäminen</u> Kulkuyhteydet teollisuusalueelle olisi hyvä osoittaa asemakaavassa. Kaavaselostuksesta tulee käydä ilmi, mikäli yleiskaavan mukaista katu-yhteyttä ei ole tarkoitusta osoittaa asemakaavassa. <u>Satama-alueen rakentaminen</u> Kaavaluonnoksessa rakennusoikeutta on osoitettu myös vesialueelle. ELY-keskus katsoo, että vesialueelle osoitettavan rakentamisen vaikutukset tulee arvioida. Yhteenveto Lapin ELY-keskus katsoo, että asemakaavamuutoksen valmisteluaineisto antaa hyvän pohjan kaavaehdotuksen laatimiseksi, mutta sisältää vielä puutteita erityisesti luonto- ja kulttuuriympäristöä koskevien selvitysten ja vaikutusten arvioinnin, ympäristönsuojelua koskevien toimenpiteiden kuvaamisen sekä meritulvariskin alaisen alueiden ja liikenteen järjestämisen kuvaamisen osalta. ELY-keskus pyytää kuntaa huomioimaan yllä lausutun. Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet vesitalous- asiantuntija Anna Kurkela (tulva), ylitarkastaja Heli Lehvola (luontoympäristö), ylitarkastaja Olli-Pekka Vieltojärvi ja ylitarkastaja Vesa-Matti Määttä (ympäristönsuojelu) sekä ylitarkastaja Riku Tapio (kulttuuriympäristö) ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelta.	<u>Liikenteen järjestäminen</u> Yleiskaavassa ei ole osoitettu alueelle katu-yhteyttä. Yleiskaavassa alueelle on merkitty liikennealue (L). Yleiskaavaan merkityllä liikennealueella kulkee rautatieyhteys, joka on merkitty asemakaavaan rautatiealueeksi. Alueelle on lisätty ohjeelliset ajoyhteydet. Alueelta pääsee pois useampaa reittiä. <u>Satama-alueen rakentaminen</u> Asemakaavaa on muutettu siten, ettei rakennusoikeutta osoiteta vesialueelle.
Kemin Energia ja Vesi / kaukolämpö 2.6.2022: Asemakaava ei koske kaukolämpöä, joten ei mitään kommentoitavaa.	Merkitään tiedoksi.
Väylä 15.6.2022: Suunnittelualueelle rajautuu Väyläviraston omistama ja ylläpitämä väylä. (Väylä nro. 20, VL1 Kauppamerenkulun pääväylä) Veitsiluodon väylä jonka mitoitussyvyys on 6,60 metriä (N 2000) ja harausyvyys 7,60 metriä (N 2000) Väylävirasto pitää tärkeänä, että nähtävillä olevassa aineistossa huomioidaan Väyläviraston ylläpitämälle Veitsiluodon väylälle osoittavat kiinteiden linjamerkkien TL-8875 Rytikarinpenger ylempi ja TL-9172 Rytikarinpenger alempi sijainti ja niiden säilyminen esteettömästi nykyisillä paikoillaan. Linjamerkkien näkyvyydellä ja toimivuudella on merkittävä vaikutus turvalliseen merenkulkuun. .	Asemakaavaan lisättiin seuraava määräys: Veitsiluodon väylälle osoittavien kiinteiden linjamerkkien TL-8875 Rytikarinpenger ylempi ja TL-9172 Rytikarinpenger alempi tulee säilyä esteettömästi nykyisillä paikoillaan.

Väyläviraston näkemyksen mukaan asemakaavan aineistoissa on esitetty keskeiset tiedot riittävällä tarkkuudella kaava-alueesta sen muutoksista ja vaikutuksista, joten Väylävirastolla ei ole muuta lausuttavaa Stora Enson Veitsiluodon asemakaavan aineistoon	
Lapin liitto 20.6.2022: Lapin liitolla ei ole huomauttamista asemakaavamuutoksesta, joten emme anna lausuntoa.	Merkitään tiedoksi.
Tukes 21.6.2022: Tukesilla ei ole lausuttavaa kaavoitushankkeeseen koskien Stora Enso Veitsiluodon asemakaavamuutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa (OAS) sekä valmisteluaineistoa.	Merkitään tiedoksi.
Traficom 27.6.2022: Kemin kaupunki on pyytänyt Liikenne- ja viestintävirasto Traficomilta lausuntoa Stora Enson Veitsiluodon asemakaavamuutoksen valmisteluaineistosta. Todetaan, että Traficomilla ei ole asiasta lausuttavaa.	Merkitään tiedoksi.
Tornionlaakson museo 1.7.2022: <u>Arkeologinen kulttuuriperintö</u> Kaavan selostuksen luonnoksessa on tuotu esiin, että alueella ei ole tunnettuja muinaisjäännöksiä. Lähin muinaisjäännösmerkintä on Rivinokka, poistettu kiinteä muinaisjäännös, reilun 200 metrin päässä kaavalta. Asemakaavan muutoksella ei ole vaikutusta arkeologiseen kulttuuriperintöön. <u>Rakennettu kulttuuriympäristö ja suojelutilanne</u> Suomen valtio perusti Veitsiluodon sahan 1921. Saha aloitti toimintansa vuonna 1922 ja sulfiittiseluloosatehdas 1930. Valtioenemmistöinen osakeyhtiö Veitsiluoto Oy perustettiin 1932. Silta saareen valmistui 1930-luvun alussa. 1940 Veitsiluodossa aloitti toimintansa puutalo-tehdas ja uusi saha otettiin käyttöön 1940-luvun lopussa. Ensimmäinen paperikone käynnistyi 1955. 1970-luvun alussa Veitsiluodossa oli toiminnassa viisi paperikonetta, ja saman vuosikymmenen lopulla käynnistyi sulfaattiseluloosatehdas ja sulfiittiselun valmistaminen lopetettiin. Uusin soodakattila valmistui 1996. Samana vuonna Veitsiluoto Oy ja Enso-Gutzeit Oy fuusioitiin Enso Oy:ksi ja edelleen 1998 ruotsalaisen Stora Oy:n kanssa Stora Enso Oy:ksi. Sahan ympärille saareen rakentui 1920-30 -luvulla työntekijöiden asuinalue, jonka rakennukset on kuitenkin nyt suurimmaksi osaksi purettu. Myös osa vanhimmista tehdasrakennuksista on ollut pitkään tyhjillään.	<u>Arkeologinen kulttuuriperintö</u> Kaavaselostuksen kohtaan 3.1.3 kuvausta täydennetään seuraavalla tekstillä: Lähin muinaisjäännösmerkintä on Rivinokka, poistettu kiinteä muinaisjäännös, reilun 200 metrin päässä kaava-alueesta. <u>Rakennettu kulttuuriympäristö ja suojelutilanne</u> Alueen rakennetun kulttuuriympäristön inventointi päivitettiin ja täydennettiin uudemman rakennuskannan osalta. Inventoinnin laatija täydensi kaavan vaikutusten arviointia kaavaselostukseen rakennetun kulttuuriympäristön osalta. Vaikutustenarviointissa tuodaan esille, millaisia vaikutuksia kaavaratkaisulla on rakennettuun kulttuuriympäristöön ja siihen liittyvien mahdollisten arvojen säilymiseen.

Veitsiluodon tehtaiden alueesta on laadittu inventointi 1997 osana laajempaa <i>Enso Oy:n rakennuskannan inventointia</i> (Henrik Wager 7.1.1997 ja 28.2.1997). Inventointi on laadittu Museoviraston ja Stora Enson yhteistyönä ja sen pohjalta on solmittu yhteistyösopimus Enso Oyj:n rakennusperinnön vaalimiseksi (29.6.1998). Inventointi kattaa suuren joukon silloisen Enso Oy:n rakennusperintöä useilla paikkakunnilla ja on siksi melko yleispiirteinen. Inventoinnissa on todettu, että entinen Veitsiluodon tehdas on tunnusomainen Lapin suuryritys, jolle valtiojohtoisuus tuo kulttuurihistoriallista erityisarvoa. Tehdasalueella on inventoinnin luokituksen mukaan sekä Enson rakennusperinnöksi, että tehtaan rakennusperinnöksi luokiteltua rakennuskantaa. Sopimukseen on kirjattu, että rakennusperintöön kohdistuvien merkittävien muutosten yhteydessä, joita ovat muun muassa kaavamuutokset, peruskorjauksen tapaiset rakennuksen luonnetta olennaisesti muuttavat korjaus- ja muutoshankkeet sekä rakennusten käytön päättyminen, tulee olla yhteydessä museoviranomaiseen. Veitsiluodon tehdasalue on ollut mukana aiemmassa valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen luettelossa (RKY1993), mutta sitä ei ole otettu mukaan päivitettyyn luetteloon (RKY2009). Museovirasto on Kemin eteläisten alueiden yleiskaavasta antamassaan lausunnossa (Museovirasto 219/303/2006, 28.4.2006) nostanut yhteistyössä toteutetun inventoinnin esiin ja todennut Veitsiluodon tehdasalueen olevan yksi pohjoisen Suomen teollistumisen avainkohteista. Museovirasto on myös esittänyt yleiskaavan TT-1 -merkintää täydennettävän /s merkinnällä ja soveltuvalle määräystekstillä. Yleiskaavan selostuksessa on todettu osan alkuperäisistä rakennuksista palaneen tai poistuneen alkuperäisestä käytöstä, minkä vuoksi suojelumerkintää ei ole yleiskaavaan lisätty. Kaavaselostuksessa on todettu, että alueen asemakaavaa uusittaessa tutkitaan, missä laajuudessa inventointiin sisältyvät kohteet otetaan huomioon asemakaavassa (Kemin eteläisten alueiden yleiskaava (Yk-nro6), kaavaselostus s. 31-32). Tornionlaakson museo toteaa, että aluetta koskeva rakennetun kulttuuriympäristön inventointi on yli 25 vuotta vanha ja se tulee päivittää, jotta asemakaavan muutoksen yhteydessä voidaan arvioida kaavamuutoksen vaikutukset rakennettuun kulttuuriympäristöön (MRL 54§ ja MRA 1§). 1990-luvun lopulla laaditun inventoinnin jälkeen alueella ja sen rakennuksissa on tapahtunut muutoksia ja osa rakennuksista voi olla jo purettu, minkä vuoksi tiedot ja rakennuskannan dokumentointi tulee päivittää. Lisäksi inventointia tulee täydentää uudemman rakennuskannan osalta. Lausunnon valmisteluun on osallistunut vs. arkeologi Annemari Tranberg. Inventointiin liittyen voi olla yhteydessä Tornionlaakson museon rakennustutkijaan: (teija.ylimartimo@tornio.fi, puh.040 828 7022).	
--	--

Fingrid 6.7.2022: Kiitämme yhteydenotosta ja lausumme seuraavaa: Veitsiluodon alueella ei ole Fingrid Oyj:n voimajohtoja. Fingridillä ei ole siten tarvetta ottaa kantaa kaavan sisältöön. Muiden kuin Fingridin omistamien voimajohtojen osalta teidän tulee pyytää erillinen lausunto voimajohtojen omistajalta. Kaavoitusasioita Fingrid Oyj:ssä hoitaa Mika Penttilä puh. 030 395 5230. Yleis- ja asemakaavat, joissa on Fingrid Oyj:n voimajohtoja tai muita toimintoja, pyydämme lähettämään lausunnolle mieluiten sähköisenä osoitteeseen kirjaamo@fingrid.fi tai kirjallisena osoitteella Fingrid Oyj, Maankäyttö ja ympäristö, PL 530, 00101 HELSINKI	Merkitään tiedoksi. Voimajohtojen omistaja on Stora Enso Veitsiluoto Oy.
--	--